

взагалі, та прав людини зокрема. У всіх цих трансформаційних процесах основну роль відіграє сама людина, що активно реалізує своє невідчужуване право на захист.

Список використаних джерел

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Данильян О. Г. Теоретико-методологічні проблеми захисту прав людини в сучасному суспільстві / О. Г. Данильян // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...
3. Лукашева О. Конституция Российской Федерации и совершенствование юридических механизмов защиты прав человека : «круглый стол» // Государство и право. – 1994. – № 10. – С. 3– 31.
4. Общая теория прав человека / Под ред. А. Лукашевой. – М., 2004. – 420 с.
5. Сучасний словник із суспільних наук / за ред. О. Г. Данильяна, М. І. Панова. – Х. : Прапор, 2006. – 432 с.

ПАВЛОВА М. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальної теоретичної юриспруденції

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРЕЮДИЦІЇ З СУМІЖНИМИ ПРАВОВИМИ ІНСТИТУТАМИ

Питання співвідношення преюдиції із суміжними поняттями цікавить багатьох дослідників, у зв'язку з тим, що при порівнянні правових явищ, у проявах відмінностей, легше розпізнати найважливіші ознаки об'єкту дослідження та віднайти його суть.

У світлі розвитку концепції *проміжного (паліативного) рішення* в українському процесі, слід зауважити його схожість із преюдицією та окреслити їх відмінності.

Зарубіжна практика застосування проміжних рішень дає можливість виокремити певні характерні ознаки цієї категорії. Як специфічний інститут процесуального права, проміжне рішення має місце в тому випадку, якщо воно виноситься в одному процесі з остаточним рішенням, не вирішує справу по суті [3, с. 320] та самостійному оскарженню не підлягає. В цьому полягає основна його відмінність від преюдиції. Проміжне рішення існує лише разом із остаточним рішенням, є його передумовою і має визначальну роль саме для нього. В той час як преюдиція може включати ціле рішення і знаходить свою об'єктивацію у випадку застосування встановлених рішенням висновків в іншому (окремому) провадженні.

Конструктивним є підхід, який визнає проміжне рішення як акт, що вирішує спірне питання по суті, однак залишає для продовження відкритим розгляд про наслідки встановлених фактів [4, с. 14]. Як приклад можна навести розмежування, завдяки постановленню проміжного рішення, вимог про встановлення підстав відповідальності та визначення розміру збитків [5, с. 39].

Серед ознак паліативного рішення, що відповідають суті преюдиції, є роль засобу процесуальної економії [2, с. 49] та підстави для вирішення іншого питання, а також оформлення компетентним органом свого висновку відповідним актом.

Проміжне рішення може набувати преюдиціального значення у випадку набрання остаточною рішенням законної сили та виникнення необхідності застосування висновків, які містить проміжне рішення, в іншому провадженні, пов'язаному з ним суб'єктивним і фактичним складом.

Сьогодні серед українських правознавців підіймається питання про введення інституту *преюдиціального запиту* як «запиту про надання висновку щодо правильного застосування норми права» [1].

Механізм преюдиціального запиту існує в суді Європейського Союзу, при цьому преюдиціальне рішення стосується тільки тлумачення норми закону, а факти повинен розглядати національний суд. Вони носять прецедентний характер, тобто суб'єкт правозастосування, який направив преюдиціальний запит, зобов'язаний винести своє рішення на підставі отриманих роз'яснень.

Назва цього правового явища вказує на те, що він є похідним від інституту преюдиції. Але порівняння основних характеристик обох категорій ставить під сумнів зазначений висновок. В першу чергу різниця в тому, що на сьогоднішній день підставою щодо застосування або створення преюдиції завжди є питання щодо конкретного юридичного факту, який стосується певних осіб. По-друге, застосування преюдиції, крім компетентних органів, можуть ініціювати також сторони спору. По-третє, коло осіб, на яких поширюється дія рішень за преюдиціальним запитом, не обмежується учасниками конкретного процесу. Також відмінною рисою слід вважати незаперечну загальнообов'язковість рішень за преюдиціальним запитом. За нормами законодавства може передбачатися не обов'язкове застосування преюдиції, а лише врахування при вирішенні питання, пов'язаного із преюдиціальним рішенням.

Спільною із преюдицією рисою преюдиціального запиту можна назвати лише те, що він є підставою для розгляду певного питання компетентним органом поза межами провадження по справі, та рішення за таким запитом впливає на вирішення справи по суті.

Але якщо брати за основу ознаки преюдиції на початку її існування та визнати прецедент похідним від неї, можна стверджувати спорідненість преюдиціального запиту і преюдиції, а також преюдиціальний характер

такого виду звернення. При цьому необхідно відійти від парадигми преюдиціального запиту європейської спільноти та засвоїти цей феномен як офіційне письмове звернення (подання) з приводу виникнення певних правових питань, вирішення яких підлягає компетенції інших органів (установ), з метою отримання висновків, необхідних для вирішення справи по суті. За результатами розгляду преюдиціальних запитів виносяться рішення, які містять правову преюдицію. Висновки, покладені в основу таких рішень, відповідно до законодавства, можуть мати консультативний або обов'язковий характер. Дія правової преюдиції може поширюватися на невизначене коло осіб, або мати індивідуальний характер, залежно від об'єктивних меж такої преюдиції та суб'єкта її створення. Механізм реалізації преюдиціального запиту необхідно запроваджувати узгоджуючи його із функціями та повноваженнями органу, до якого адресовано звернення, та враховуючи особливості процесу, в якому відбувається провадження справи. Відповідно, об'єктом правової преюдиції є норми права, закріплені законодавством, та порядок їх застосування, які необхідно роз'яснити суб'єкту звернення. Питання казуального характеру також є предметом преюдиціального запиту до суб'єктів, компетентних їх вирішувати. У такому випадку, висновки, що містяться у відповіді на запит можна вважати казуальною преюдицією.

Таким чином співвіднесення преюдиції із суміжними правовими інститутами, запровадження яких є сьогодні актуальним питанням у науковому середовищі, дає змогу виділити певні її суттєві ознаки для подальшого визначення чіткої детермінації цього явища та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення концепції преюдиції, а також існуючих проектів інститутів проміжного рішення та преюдиціального запиту.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо повноважень Верховного Суду України як найвищого судового органу в системі судів загальної юрисдикції: проект закону від 24 жовтня 2013 року № 3356-2 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=48798.
2. Вершинин А. П. Способы защиты прав в суде: дисс.... д-ра. юрид. наук / А. П. Вершинин / Санкт-Петербургский государственный университет. – Санкт-Петербург, 1998.
3. Гражданский процесс зарубежных стран: учеб. пособие / под ред. А. Г. Давтян. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 480 с.
4. Загайнова С. К. Судебные акты в гражданском и арбитражном процессе: теоретические и прикладные проблемы: автореф. дисс. на соискание научн. ступени д-ра. юрид. наук / С. К. Загайнова; УГЮА. – М., 2007.
5. Кудрявцева Е. В. Гражданское судопроизводство Англии: автореф. дисс. на соискание научн. ступени д-ра. юрид. наук: 12.00.15 / Е. В. Кудрявцева; МГУ. – М., 2008.